

עולם לתרופה

מפרד"ס התורה ומשדה החסידות

בס"ד, ערב שב"ק פרשת שלח (אבות ג)
כ"ד סיון תשפ"ה - שנה ל' גלין איתעג

ה'תשפ"ה	מו"ט	ר"ח
23:17	23:16	21:43
22:46	22:38	21:07
22:34	22:34	21:00
23:08	23:08	21:27
22:11	22:04	20:44
23:26	23:26	21:48
22:39	22:29	21:08
23:11	23:04	21:40
22:52	22:50	21:21

מבין החודש: ראש חודש תמוז ביום חמישי ושישי
המולד: ביום רביעי בשעה 21:58 ו-4 חלקים

בסיוע קרן יקר למרדכי לע"נ הרה"ח ר' מרדכי ב"ר מאיר אריה ז"ל רי"ז וזוג' מרת רחל פרומט ע"ה בת הגה"ח ר' אברהם צבי רומעלט זצ"ל

פלאות עדותיך

"בן נון" – לפי שבכך תקל הקריאה/מהלך ארץ ישראל כבר היה בימי המרגלים מאה פרסה על מאה פרסה/ "יהושע בן נון" – הנבון/ סגולות הסתכלות בציצית/ צריך להסתכל בציצית כאילו יש בו תכלת – כי הארת התכלת לא נפסקה מעולם

למטה אפרים הושע בן נון (ג, ח). כתב הרד"ק (יהושע א, א): "ואמר בכל מקום [בן נון] בחירק, ולא יאמר באחד מהם בסגול" ל כמו שהוא מנהג רוב, לפי שהן נדבקות שתי המילות לעולם, מפני שהם מלות זעירות ונדבקות, ובהדבקות תקל הקריאה בחיריק ולא כן בסגול". והרמב"ן כתב (שמות לג, א): "וטעם [בן נון], בא בחירק תמורת סגול. וכן: 'דברי אגור בן יקח' (משלי ל א) וכו'... ועם כל זה אני תמה, למה לא נמלט בשם הצדיק הזה אחד שיבא כמנהג (כלומר, למה לא כתוב לכל הפחות במקום אחד בן בסגול). ואני חושב, כי הגוה לקרותו כן לכבוד, כי היה הגדול בתלמידי משה רבינו ויקרא לו 'בנינו', כלומר הנבון, כי אין נבון וחכם כמוהו" וכו'. ע"ש.

וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום (ג, ח). רש"י הק' הביא דברי המדרש תנחומא (סי' ח): "והלא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה היא (ע"י מגילה ג), ומהלך אדם בינוני עשר פרסאות ליום (פסחים צג, ד). הרי מהלך ארבעים יום [רק] מן המדבר למערב, והם הלכו ארצה ורחבה? אלא שגלוי לפני הקב"ה שיגורו עליהם 'יום לשנה' (להלן ד, יד), קצר לפניהם את הדרך".

הגה"ק רבי אלעזר פלעקלס זצ"ל ראב"ד פראג יצ"ו הביא בספרו 'חזון למעוד' (חיוני ג) דברי 'החסיד לאברהם' (מעין ג נה ג) שכתב אודות שיעור ארץ ישראל בימינו אחר חורבן בית המקדש: "דוד ששיעור ארץ ישראל מהלך ארבע מאות פרסה, וכעשיו לא נשאר אלא מאה על מאה, שהוא חצי חלק שמיני", וכתב על זה ב'חזון למעוד' (שם): "לפי זה אין כל חדש תחת השמש, מה שיהיה כבר היה לעולמים, והיה מהלך ארץ ישראל קודם לכן (קודם שנכנסו בני ישראל לארץ) מאה על מאה פרסה, שהוא מהלך עשרה ימים לפי החשבון עשרה פרסאות ליום. אמור מעתה חושבנא דדין כחושבנא דדין, שהלכו וסבבו כל ארץ ישראל לארבע רוחות בארבעים יום, ובדקדוק גדול מאמר הכתוב 'וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום'".

ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת (טו, לח). 'האור החיים' הק' תמה למה כתב 'לדורותם' באמצע פרטי המצוה, ותיירץ (בפי' ה'): "אכן לצד שיש במצות ציצית שני דברים, הלבן והתכלת, הלבן ישנו בכל זמן, והתכלת יש זמן שאינו מצוי, ונתחכם ה' ואמר 'לדורותם' קודם זכרון התכלת, לומר שהלבן - 'לדורותם', אבל תכלת - כשאינו במצא אין חיוב בו, והגם שהתכלת אינו מעכב את הלבן ולא הלבן את התכלת (מנחות לח), אף על פי כן הלבן הוא במצא לדורות בלא הפסק מה שאינו כן התכלת".

ואמנם בענין התכלת מצינו בשו"ת רדב"ז (סי' תרפה): "החלזון - מצוי הוא בים, ובחלקו של זבולון היה עולה מאליו מן הים אל היבשה, והיו מלקטין אותו. ואחר שגלו ישראל, לא היה עולה". בבחינה זו הביא החיד"א ב'ברכי יוסף' (ארי"ה סי' ח) בשם הארי"ל: "... צריך להסתכל בציצית, כאילו יש בו תכלת, כי אף שאין לו תכלת, אותה האהרה לא נפסקה, ואין התכלת מעכב את הלבן".

ובענין הסתכלות בציצית, הגה"ק ר' מנחם מנחם פריד (פרק מה) בזה"ל: "קבלה היא בידי מן אנשי מעשה, שאם יושבים בטלים מן המצוות, היו ממשמשים בציצית והיו מסתכלין בהן, כי ההסתכלות בציצית היא ענין גדול ותקומה אל השכינה בגלות. והיודעים סוד יחוד קבלה מכוונו ביום אחד גדול ונורא וכו' (ע"ש בביתא סוד הענין).

עוד מצינו בסגולות ההסתכלות בציצית מש"כ הרה"ק מדינוב ז"ע בספרו 'דגל ישרה' (מערכת ע אה לה): "נראה לי בסגולה במי ששולט בו ח"ו עין הרע יסתכל בציצית".

ו. דבריו כתב גם הרה"ק רבי יוסף משה מזאליץ ז"ע בספרו 'ביתא אברהם' (בפרשתנו), ע"ש במתח דבריו. וע"ע מ"ש הרה"ק מסטריבו זצ"ל בספרו 'שובע שמחות' (בפרשתנו) ממה שמעט 'מפה קדוש כבוד אדמו"ר הרב החסיד האלקי המנוח מו"ר רבי יצחק זצלה"ה מזובלין בשם גדול אחד. וע"ע באריכות בשו"ת 'שאלת יעקב' (ח"א סי' קכז), וראה עוד בסי' 'משמרת איתמר' בריש פרשתנו.

מעשה רב

"אל תירא מפחד פתאום"

אתך בכל עת, ואל תירא ואל תחת משום דבר בעולם וולתו". מילים שנחקקו היטב בליבו, וליוו אותו כמשך ימי נעוריו, בפרט בשעות בהן התבודד עם קונו בין עצי היער.

הוא פנה אפוא אל הורי הילדים, ודיבר על לבם: "אאורר עצמי בגבורה להילחם עם הוהיה הנוראה, בעזרת ה', ואף להמיתו", הכמיתו להם, ויכלבד שלא תתבטל תורתם של תשב"ר". ההורים שהכירו את מסירותו הנאמנה, סמכו על דיבוריו בלבב שלם, והואילו לשוב ולשלוח עמו את ילדיהם כרגיל.

אותיות מהכימות

ואתם אל תיראו את עַם הַאֲרֶץ כִּי תִלְמְדוּם הֵם סָם לָעַם מַעֲלִים וְהֵם אֲתָנוּ אֵל תִּלְמְדוּם (וי, ט). עוד ירמזו ששמהי מן א"ל וְלֹאֵם (רבינו בעש"ט סק' ז"ט), כי יראה חילונים הלא נלחם הוא רק כדי לעורר ולחזקו לדבק עמלו ביראה פנימית, וכשמדבק עמלו ייראה פנימית אף ככל ממנו כל היראה. וזה יס לומר שמדומה בפסוק: "אל תיראו את עַם הַאֲרֶץ" היינו יראה חילונים, "כי תלמדו הם", היינו, כי השכינה נקראה 'לחם', על כך 'לחם חלקיו' וגו' (ויקרא כג, כב), וזהו: "כי תלמדו הם" היינו היראה חילונים הוא רק כדי שיהיה אל היראה פנימית שהיא השכינה ככוננו... וכאן יראה פנימית אף חזק נקרא עוד יראה חילונים וכו'.

גל מנחם אפרים

ואכן, בפעם הבאה, הביא עמו הצדיק מקל עב וארוך וקוצים בראשו, וכך הלך עם הילדים כשהוא מרעיף עליהם דיבורי חיוק ואמונה, שלא לפחד משום יראה חיצונית כי אם ליראה את השי"ת שאין עוד מלבדו ואפס וולתו. ויהי כאשר שב ובא לפניו הוזהר המחריד, התנפל עליו, ובכוחות עילאיים הכהו על מצחו מכות קשות ונאמנות, עד שנפל ארצה וזכה, לתדהמת ושמחת הילדים.

למחרת אותו יום נפוצה שמועה בעיירה, כי נבלתו של גוי מכשף אהד נמצאה מוטלת ברחוב. אי-אז הבינו כולם כי הוא זה שתעתע בכשפו והתלבש בדמות זאב נורא (ראה 'דבש לפי' מערכת ז, אות טו - זאב), בנסתור לבטל תורת תינוקות של בית רבן, אך העוזר הפלאי הצליח בחסדי ה' להעבירו מן הארץ, על ידי שהעלה את הפחד לשורשו העליון, לירא רק מהשי"ת שכלוא כל הארץ כבודו.

♦ הרה"ג ר' משה וויטמאן שליט"א עפ"י: 'שבחי בעש"ט'

אמת מה נהדר היה מראה שיירת הילדים בדרך הילוכה בין סמטאותיה השקטות של העיירה, ועל צבאם העוזר למלמד" המסור, שהיה משורר עמם גיגוני כיסופים לקל חי, בדרך לבית המלמד. והיה הבל פיהם, שאין בו טעם חמא, מנעים את יומם של יהודי העיירה, ונדמה להם כשירת הלויים בבית המקדש.

היה זה מורן אור שבעת הימים רבינו ה'כעל שם מוב' הקדוש ז"ע, אשר בימי צעירותו בהר בעבודת קודש זו, של חינוך ילדי ישראל, והתקבל לעבוד כעוזר-מלמד של עיירת מגוריו - אוקאפ. והיו צדיקי הדורות מרבים בשבח אותה עבודה של מלומדות, שבכוחה ועל ידה האירה אור ההסידות בעולם. שכן מנחיל היה אותו צדיק את דברי התורה בפי הנשמות הרכות בפעם הראשונה בחייהם, כמשה רבינו ע"ה שהנחיל לבני ישראל את התורה בהר סיני.

וכמשה רבינו מוהימנא, נטל אף הוא על עצמו את האחריות, לדאוג לנפשות המהורות בשעה שהפנים לעשות רצון בוראם ולעסוק בדברי תורה, לבל יארע למו מכשול או שום נזק מצד החיצונים, המבקשים בכל דרך לבלע את הקודש.

בוקר אחד קרה הדבר. בשעה שהלך רבינו הבעש"ט הקדוש בראש קבוצת הילדים, וברגל היה מנגן עמם בחדוד. לפתע גה מבין הסמטאות זאב ('זואקלאק') גדול ואיום, שהיה הולך ובא לפניו כמשחרר לטרף. כמעט שפרחו נשמותיהם העדינות של הילדים מרוב פחד, בעתה וחלחלה. ובכוחות לא להם רצו וחזרו מבוהלים ודחופים על עקבותיהם. גם העוזר רץ עמם, כשהוא דואג שאכן ישובו כל אחד מהם לביתו, בשלום בלי פגע.

בלילה ההוא נדדה שנת הילדים. מראהו הנורא של הזאב שהטיל עליהם את אימתו בבוקר, עדיין חילץ אימים בלבבותיהם. למחרת, החליטו אמותיהם שלא לשלוח אותם יותר אל בית רבן.

הבין רבינו הבעש"ט הקדוש, כי יצא השמן לנגדו, כדי להפריעו בעבודת הקודש, והוא החליט להיאבק בסטרא אחרא. הוא נזכר בדברותיו של אביו רבי אליעזר ז"ל, כאשר נפרד ממנו מרם התייתם ממנו בעודו פועל, וכה אמר לו: "זכור נא בני אהובי שה'

לעילוי נשמת האשה החשובה והדגולה, משכלת ויראת ה', רודפת צדקה וגומלת חסדים מרת רחל פרומט ע"ה

בת הגה"ח רבי אברהם צבי רומעלט זצ"ל אב"ד וואדאוויץ - בגליציא וראש ישיבת באבוב אשת חיל עטרת בעלה מוהר"ר מרדכי רייז ז"ל נלב"ע בשם טוב ובשיבה טובה ביום כ"ט סיון תשע"ו תהא נשמתה צרורה בצרור החיים

הונצחה על ידי בנה הנגיד החשוב והמפורסם לשם ותהילה הרה"ח ר' אברהם צבי חיים רייז שליט"א פטרון מערכת 'עלים לתרופה' העולמית

אמרות טהורות

בבית הצדיקים לשלול הבחירה מהנלווים אליהם

שלח לך אנשים ויתורו את הארץ וגו' (יג. כג.) וברשי"ו ז"ל: "שלח לך – לדעתך אני איני מצוה לך את תרצה שלח".
"שמעתי בשם ה' הרב הקדוש רשכב"ח מו"ה שלום מבעלז זי"ע שפירש בכוננת רש"י, היינו שאמר לו הקב"ה למשה שאינו רוצה בזה שישלח המרגלים לדעתו (– של משה), כי הצדיק יש לו הכח ליקח הבחירה מהנלווים אליו, והיה רצון משה לשלוח המרגלים, אף שהיה יודע שיהיה מקום למעוטים בדבריהם, וכמו שהיה מתפלל על יהושע ז"ה וישעיהו מעצת מרגלים, והיה אצלו טעם כמות שהיה מתרצה בשליחות המרגלים. ובחר באנשים צדיקים ורצה ליקח מהם הבחירה למען לא יכשלו בדבריהם. ואמר לו השי"ת: **"לדעתך"** – היינו על אופן זה שילכו המרגלים לדעתך ולא על דעתך, באשר שתקח מהם הבחירה – **אני איני מצוה לך**, כי אם שילכו ויהיה הבחירה בידם, והוא: **אם תרצה שלח**, רצ"ל, שישלח אותם באת תרצה שלחם, שיהיה הבחירה בידיהם.

בקבלת פני הצדיק וזכר ליראת שמים – וכשאין נמצא בעל

הצדיק אפשר לזכות לך על ידי התחברות בין התלמידים
דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ככפי בני ישראל ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת (טו. לה). יש לבאר כפל הלשון **"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם"**, וכן מה שכתבתי, **"לדעת גודל מעלת דיבוק חכמים והתחברות אל הצדיקים, אשר בקבלת פניהם יכול האדם להיות זוכה ליראת שמים"**, כמו שכתוב אצל משה רבינו ע"ה (שמות לד. ט): **"וירא מנשת אלוי"**, והיינו, כי על ידי שהיו נגשים לפניו לראות תמונתו באו לידי יראת שמים. ואמנם לא כל העתים שווים למוצה, להיות כמון ונראה אצל הרב, ולכן העצה לזה היא, להתחבר תמיד בחד עם תלמידים וחברים מקשיבים ומסתופקים בציוויו, ועל ידי זה יכול גם כן לקבל עליו עול מלכות שמים ולתת עצות כנפשו בכל העניינים. אך העיקר בזה, שיהיה כל אחד שפל בעניניו נגד חברו, ועל ידי זה אפשר להיות בבחינת 'מקבל' זה מזה, כמו שדרך הכלי המקבל שצריך להיות עומד למטה

אמירה נעימה

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג. טו.) ובראשית ונתן: **"וכדי חמא משה ענותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושע"**. וצריך ביאור.

יש לבאר על פי מאמרו ז"ל (ערכין טו): **"מה תקנתו שלא יבא ליד לשון הרע, אם תלמיד חכם הוא – יעסוק בתורה, ואם עסק הארץ הוא – ישפיל דעתו"**, והנה, בחיות המרגלים מהלכים בדרך לא היו יכולים לעסוק בתורה, כדכתיב (בראשית טו. כד): **"אל תרגזו בדרך"** – אל תתעסקו בדבר הלכה (ע"פ ברש"י), ואם כן, לא היה להם לכל הנשיאים תקנה שלא יבואו לידי לשון הרע, רק אצל יהושע שראה בו שגור עניו, ואם כן עליו להעזר, שמינה לשפלות. שלא יבא לידי חמא זה, על כן התפלל עליו שיוושע מעצת מרגלים.

עוד פירוש:

הנה, המעם שקראו **"יהושע"** הוא, כי התפלל עליו י-ה וישעיהו מעצת מרגלים (כמ"ש רש"י). ואיתא בסדר עולם (רבה פ"ק י"ג ש"ה) שיהושע פירגן את ישראל כ"ח שנה. ויהושע מות כן ק"י שנה (יהושע כד. כט). ולכאורה קשה, כי לפי זה יוצא שבשעת שילוח המרגלים היה יהושע למעלה מארבעים שנה, והנה, אברמלן בגמרא (יומא לה): **"כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חמא, שוב אינו מוא"**. וק"ל בשו"ע (נדה ס"ג קנה ס"ה). דרוב שנותיו של אדם הוא ל"ה שנה ויום אחד. וכיון שכן לא היה משה צריך כלל להתפלל על יהושע שלא יחמא, שהרי כבר עברו עליו רוב שנותיו ולא חמא. אמנם י"ל כי מסופר בגמרא (תנינה ד): **"שלא לך המות אמר לשלוחו שיהרגו את 'מרים מגדל שיער נשיא' (– מרים המקלטת שיער הנשים. רש"י), והלך השליח והרג במעוה מרים אחרת. ואמר מלאך המות לרב כיב בר אביי שאת השנים שנחסרו במעוה מאיש אחד קודם זמנו, מוסיפים אותם ליצורבא מרבנן דמעביר במיליה"** (– מעביר על מדותיו. רש"י). ע"ש.

ולפי זה, כיון שיהושע היה איש ענותן, נוספו לו שנים ודי יותר משבעים שנה, ואם כן עדיין לא עברו רוב שנותיו, ומהאי טעמא היה צריך משה להתפלל עליו. והנה שכתב התרגום: **"וכדי חמא משה ענותנותיה"** – אם כן ודאי

מן הכלי ששופכים ממנו, כי אם יעמוד כלעלה מוחבלי ששופכים ממנו אז לא יוכל לקבל ממנו, כן האדם צריך להיות בדעתו שפל ולמטה מחברו המושפך לו. וזה ענין מעלת המלאכים, שנאמר בהם (תרגום ישע"י ג): **"ומקבלין דין מן דין"**, כי אף שהם בבחינת 'עומדים' תמיד בבחינת אחת, אף על פי כן צריך כל אחד להחזיק את חברו למשפיע, **"וכל שכן שהאדם צריך להיות שפל בדעתו נגד חברו, ואז יכול לקבל ממנו וללמוד דרכי השם"**.

וזהו הרמז בפרשה זו: **"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם"**, פירוש, שתאמר להם כי דבר זה תלוי בהם עצמם, **"ועשו להם ציצית"** – מלשון הסתכלות (ראה שה"ש ב. ט: **"מציין מן ההרכים"** ובתרגום: **"אסתכל"**), שיהיה כל אחד ואחד מסתכל במעלות חברו וישתוקק ללמוד ממנו בבחינת 'מקבל', ואז יוכל לבחינת ציצית שעיקר מצוותה הוא (פסוק ט): **"למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קרושים לאלקיכם"**, שעל ידי אהבת חברים באופן הנ"ל, שיהיה כל אחד בבחינת מקבל מחברו, יכול כל אחד ואחד לבוא להתעוררות בעשיית המצות.

תפארת שלמה (מועדים, שער הקריאת שמע)

התבוננות לאחר קיום המצוה –

מעלה אותה כאילו קיימת בשלימות

דבר אל בני ישראל וגו' ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם (טו. לה). **"נראה לפרש ע"ד המוסר, הדנה 'ציצית' הוא לשון הסתכלות, כמו 'מציין מן ההרכים' (שה"ש ב. ט), דהיינו שצוה הקב"ה למשה רבינו ע"ה ללמוד את בני ישראל שיסתכלו תמיד על כנפי בגדיהם, רצ"ל בעשותם מצות ה', שהמצות נקראת 'כנפי', כמו שמוצינו (שבת מט.) באלישע בעל כנפים, וגם שהיה פורחת עליה (ע"י תיקוני כהנא) ו'בגדיהם' הוא לשון בגידה וחסרון (ע"י ירושלמי פאה פ"א ה"א)."**

ואמר הכתוב שיסתכלו תמיד על חסרונם מה שמחסרים ומטמעים בעשיית המצוה מלעשותם בשלימות, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחמא' (קדלה ז. כ), דהיינו, בעשותם מצוה בלתי תאפשר שלא יחסר בה קצת – כלשהי – מ"א א. כא: **"והייתו אני ובני שלמה חמאים"**. פירש"י: **"חמאים – חסרים"**, וע"ז שהוא מסתכל ורואה החסרון שחסר במצוה, או יחסר לבו בקרבו וצעק יצעק לה', וה' ברחמי וחסדיו הגדולים מעלה עליו כאלו עשהו כמצותה בלי שום חסרון".

נעים אלימלך (בכחשמות סוף ס' במדבר, ועניניו)

שיהיה הרבה יותר משנותיו הקצובים, ועדיין לא עברו רוב שנותיו, ולפיכך: **"ויקרא משה להושע בן נון יהושע"** – והתפלל עליו י-ה וישעיהו מעצת מרגלים.

אור חדש (ע"מ"ס פסחים, בהקדמה)

ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי ביכורי ענבים (יג. כ).

נראה לבאר שהוא הסימן שנתן להם באמרו, שבתקנתו מפרי הארץ בעל כרחם, ולא יעמדו נגדכם, או ודאי נסמ לבם בקרבם. ואם תאמרו, שמה מחמת רוב פירות אין נחשב אצלם, ולכן נותנים לנו לבא בכרמיהם לעשות כמוב בעינינו, על כך אמר: **"הימים ימי ביכורי ענבים"**, שנתבשרו ממש באותו זמן, וממילא חביבים הם מאוד בעיני בעליהם, ואם אף על פי כן לא יעמדו נגדכם, סימן הוא שנמסר לבכם.

ויכתרו ממש מורה וגו' ומן הרמונים ומן התאנים (יג. כג.)

יש לתמוה, למה שניתנה כאן התורה והקדמת רמונים לתאנים, שלא כדרך הכתוב בשבעת המינים (דברים ה. ח).

וי"ל, הדנה **ב'תוספות יו"ט'** דקדק על המשנה (ברכות פ"ו מ"ה): **"אכל תאנים וענבים ורמונים"** – למה שניתנה התנא מסדר המקרא, שהוא: **גפן תאנה ורמון. ופירש, שהתורה מונה אותם לפי סדר חשיבותם, אבל המשנה נקטה כפי סדר גידולם וביכורם של פירות הללו, שהוא: תהלה תאנים, אח"כ ענבים, ובסוף הקין גדלים הרמונים, ע"ש.**

ולפי זה י"ל, כיון שהמרגלים רצו לגנות את הארץ, לקחו דוקא פירות בוסר, שלא כישלו די צרכם, כדי שתתנגה ארץ ישראל בעיניהם, ולכן לא לקחו תהלה כן, התאנים, כיון שהם כבר ביכור כל צרכם, והיתה כוונתם לקחת תהלה רמונים, שעדיין היו בוסר, ומה שהזכיר הכתוב תהלה אישכול ענבים הוא מחמת כובד משה, שהיה גדול וישיאיהו כמות בשנים, ואמנם לקחו מכלל רק בוסר, ומפני גודלם היו יכולים לומר לישראל שכבר נגמר בישראל ואנפ"כ מעטם בוסר, וכל זה כדי להוציא דיבה על הארץ.

וזהו שהוסיפו ואמרו: **"וגם זבת חלב ודבש היא וזה פריה"**, רצו לומר, שכן נראה אחר גמר הפרי ולמרות כן מעטם בוסר ומוקד לאוכלו, ולכן אמרו: **"אפ"כ כי עץ הענב הירושב בארץ"** וגו' – ורק הוא יכול לאכול פירות משונים אלו ואינו ניווק, אבל אל כן אנו.

מדבר קיש

יתרון דעת

שבת בצבאותיה (קלה)

הליכות בקדש, מנהגים והנהגות, עובדות וענינים מופלאים משבחות בצל קדשו של הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ זי"ע (ב)

סיפר החסיד הישיש ר' נח מינצבערג ז"ל ששמע מאביו ששמע מזקינו החסיד המופלג המפורסם ר' יעקב לייב מינצבערג זצ"ל מחסידי הרבי מלובלין זי"ע ואח"כ מחסידי ראדושיץ, שרביה"ק מראדושיץ זי"ע היה נותן לחשובי בנים מיין של קידוש או הבדלה, או תחינת 'המוציא' מחלה של שב"ק. נפלאות הסבא קדישא (עמ' ק)

פעם אחת היה אא"ז הרה"ק בעל ה'תפארת שלמה' זצ"ל בראדושיץ אצל הסבא קדישא הרה"ק הר"ר בער זצ"ל, וכבואו אא"ז לביתו נתרגש הרה"ק מראדושיץ בשמחה ואמר לו: הרב מראדאמסק, טוב מאד שבאתם עכשיו לכאן, ותהיו לי בעתורי לעזר ולהעזר, כי צריכים אנו לעשות כעת קידוש השם גדול. השיב הרב מראדאמסק: מהיכי תיתי, אם צדיק גזר מסתמא נסייע בכל מה שנוכל, אבל מה תוכן הדבר. ואמר הרבי ר' בער לקרות איש אשכנזי (דייטשל), ובא האשכנזי עם בנו נער גדול רק חוש שאינו מדבר, ואמר לפני הצדיקים, כבר חקרתי ודעתי אצל כל הרופאים שבנוכל ואמר לי שאני תקוה, ושמעתי כי יש בראדאשיץ צדיק בעל מופת לכן באתי הנה, והרבו עלי מאד מורה ומתן, כל הונו ועשרי אני מוכן להקריב, רק שתעשו פתח פיה אליכם, שבני יוכל לדבר.

השיב לו הרבי ר' בער: אין אני רוצין ממך אפילו פרוטה אחת, רק הענין תלוי בשערה אחת (בלשון אשכנזי: **"עס ווענט דין טאר אין איין האר"**). האשכנזי תמה ושאל: מה זאת שערה אחת? השיב הרבי בער, כי זהו הוא שערת הזקן, שבאם תבטיח שלא תגלח שער זקנך, ופאת זקנך כל תגלח, אזי אנתנו מבטיחים לך שבני ידבר.

האשכנזי נעשה לבן כשלג במשורה הזאת, והתחיל לגמגם בלשונו: רבתי, רבתי, היתכן, באיזה פנים תאמרו עם זקן מגודל אצל בני עירי שכולם מגולחים, וגם עוד כי כשתי שבועות אחותי תעשה נישואין לבתה, ועכ"פ תתנו לי רשות שעד אחר החתונה אוכל לגלח הזקן, כי באיזה פנים ארקד רקידו על החתונה עם זקן מגודל בין מגולחים. הצדיקים התפרצו בשוקו לדברי האשכנזי, אבל שובתם היה בחריצות, כי מרגע הזאת אם יקבל עליו שלא יעלה הכורת על זקנו, אזי ידבר עמו אודות בנו, ואם לא לא. האשכנזי ראה שצרתו צרה, הסכים ואמר: מה זאת שאין האב עושה עבור בנו, יהי מה, אני מסכים ומבטיח לכם שלא יעלה כורת על זקני. אזי צוה הרבי ר' בער: לך לביתך ותהיה פה משוכתי שבת עם בני. וכן עשה.

בליל שב"ק אחר הקידוש, קרא הרבי ר' בער את האשכנזי עם בנו האילם, ולקח כוס קידוש שלו עם היין הנשאר וצוה גם לאא"ז ליקח הגביע ביחד כאחד בידו, ושתי ידיים עושות כאחת, ונתנו לא הנער אל פיו, וזכחיזום הכוס על שפתי נער האילם, ואמר הרבי ר' בער: **"נא, אמור 'בורא' וענה הנער: 'בורא' אמור: 'אתה', וענה הנער: 'אתה', עד 'בורא' וענה הנער: 'בורא', 'פרי הגפן וענה הנער: 'פרי הגפן', נא שהיה גם אתה"**, ושתה הנער מן כוס קידוש בברכה, ומאז התחיל לדבר כדבר איש אל רעהו, והיה לנס ולפלא גדול, והוא מפורסם.

נפלאות התפארת שלמה להג"ר שמואל צבי הירש זילבערשטיין זצ"ל אב"ד וויעורבא (אור פח) יע"ש ב'אבותיו שם ט-פ מה שהארץ לפלפל בזה

אמרתו לכתוב דבר גדול מאוד מה ששמעתי מכ"ק אאמ"ר

הגה"ק קקש"ת מוה"ר ר' אברהם שלמה הלוי זצ"ל אבד"ק

אזרוב ואח"כ באפטא, בתוך אחד השיחים הנוראים סיפר, איך

המשך

עלי שיח

אפילו אומר עשו פולמוט ועלו שם נצליח

כ"ק מהר"ם מבילווריא זי"ע מבא בשם הרה"צ רבי יהושע בארון זצ"ל מאוושפיצין, שפעם שאל זקנו הרה"ק רבי יהושע מקאמינקא זצ"ל את כ"ק מהר"ם **[מבעלזא]** זי"ע על טיבו של הספר **"שבחי בעל שם טוב"**, והשיב לו מרן זי"ע: **"אצל הבעש"ט הקדוש זי"ע היה הכל בכוח, אבל אם אירע חל בפועל ממש, זאת לא אדע"**. והכוונה, שהיה בכוחו של הבעש"ט הקדוש זי"ע לפעול את כל המופתים.

עוד מבא בשם אחיו, **כ"ק מרן מהר"א זי"ע**, שאביהם, **כ"ק מרן מהר"ד זי"ע**, סיפר בוו הלשון: **"כ"ק אבי זי"ל מרן מהר"י זי"ע** היתה לו אמונה גדולה ופשוטה כל כך ברבינו הבעש"ט הקדוש זי"ע, עד שאם היה אחד אומר לו שהבעש"ט הקדוש עשה סולם ועלה עליו עד לשמים, היה מאמין...". (כעין זה מובא בספר **"בעל שם טוב"** על התורה, הקדמת מאירת עינים אות מה, ממכתב הגאון מברעזאן זצ"ל, שכן אמר כ"ק מרן מהר"ם זי"ע ששמע דברים אלו מפי רבו אבותיו מלובלין זי"ע).

ומסיים **כ"ק מהר"ם מבילווריא זי"ע**, שבאמת כבר מצינו הגדרה זו של עליה בסולמות שלמים ברש"י בפרשת שלח, בדברי **כלב "עלה נעלה"** (ג. ק) וברש"י: **"אפילו היא בשמים, והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליח בכל דברינו"** (ומקור במס' סוטה לה). אור הצפון (קובץ קכ, סיון תשע"ט, מדור 'אמרות טהורות')

יומא דנשימתא

הגה"ק רבי בצלאל סג"ל ברנדס זי"ע אב"ד בומסלא - צידה ברך' יומא דהילולא כ"ז סיון (תקכ"ז)

מזה בן מזה וברא כרעיא דאברה היה הגה"ק רבי **בצלאל סג"ל ברנדס** זי"ע אב"ד בומסלא בן הגה"ק רבי משה סג"ל חריף **ברנדס** זי"ע אב"ד מגנצא - בעל מח"ס 'יחידושי הלכות מהר"ם חריף'.¹ האב והבן שראו את החידוש והאירו בשעתם בגדולתם וחריפותם עד ליום המר ז"ך סיון שנת תקכ"ז, בו נקרא שניהם למתיבתא דרקינא, זה במגנצא וזה בבומסלא.

וכך הונח בפנקס "יזכור" של ק"ק מגנצא: "יזכור אלקים את נשמת הרב המאור הגדול וחריף ושנון ובקי בש"ס ומוסכים ראשונים ואחרונים חסד ותמים במעשיו מהור"ר בצלאל בן אדונינו מורינו ורבינו הגאון הגדול מהור"ר משה ברנדס סג"ל זצ"ל, בעבור שהי' אב"ד ור"מ בק"ק בומסלא והגליל והעמיד תלמידים הרבה והגונים על ידי שהתמיד בחריפות בהל"ת (=בהלכה ותוספות) תמידין כסידורן במעט שנים, וגם פה (=במגנצא) ישב ולימד בישיבה בחלקים (=בפפוליס), וסיוגו הרבה וסבל יסורים של אהבה, עד שעת מיתא לא פסק פומי' מגירסא... (נפטר ונקבר ביום ד' ז"ך סיון נחיה ולא נמות לפי'ם בקי"ק בומסלא. יום זה הוא אלון בכות, אב ובנו נגנו שני גדולי מאורות".

בשם בצלאל:

רבי **בצלאל סג"ל ברנדס** (או ברנדס, בראדניס) נולד בעיר בומסלא (Jungbunzlau) במדינת בוהמיה, בערך בשנת תפ"ה, לפני כשלוש מאות שנה. את יחסו הרם הוא מפרט קצת ב'**אגרת בקרת'** (בתוך 'ספר אגרת מחלת' ח"ג, נדפס ב'קבץ על יד', כרך ח, ברלין תרנ"ח, עמ' 44): "אנכי איש צעיר לבית הלוי **בצלאל** בן הרב המפורסם הגדול נ"י כבוד מהור"ר **משה** רנ"ו, בן הרב המובהק כבוד מהור"ר **יעקב הלוי** זצ"ל [אב"ד זאריק בפולין], גזע מטע נאמנים להגאון המובהק המפורסם העיר וקדוש איש אלקים מהר"ר **יהודה ליווא בר בצלאל** זצ"ל האב"ד ור"מ דק"ק פראג עיר ואם בישראל אשר נדע ועליו שמו **מפריאס מור"ל** מפורסם, והרצוה לידע שבחו יקרא בהקדמת הגאון בעל תוספות יו"ט, וזכותם וצדקתם יעמוד לו ולזרעו לצנח".²

אמו היתה הרבנית מרת רבקה ע"ה (נשאת אביו בזיווי"ש), בת הגי"ר ברוך סג"ל אויסלבערג זצ"ל אב"ד קעלן ודרשן בפראג, חתן הגביר ושתדלן ר' שמואל טויסק מפראג זצ"ל.³

בצל אביו גדל ונתעלה ורוב תורתו הימנו, עד שהיה אביו מתפאר בו, וכפי שמצאנו בתשובתו אל הגי"ר צבי דוד אולמא זצ"ל אב"ד קיידלבערג (נשוי' פני יהושע, ירושלים שתי"ק, סי' טו): "ויקבל מעכ"ת הב' תשובות כאחד, ממני חדא ואידך **מבני החריף האבדן רך בשנים וכבר יצא טבעו בעולם כאחד מהגדולים מהר"ר בצלאל סגל נר"ו**, ויראה שלדעה אחת נכונו אס מעטמי' דידו ואם מעטמי' דבני הרב שני".⁴

"בהיותו בר תליסר שנין, כבר למד עם תלמידים מיוחדים, רבים שתי מימיו התאמנים מי חזקל חדים וקלים, כמים אשר יצאו מירושלים" (דברי בנו בהקדמתו לספר 'צידה ברך'). מעניין לציון מה שכתב רבינו בהעתקת חיבורו אביו, שבשנת תצ"ח, באמצע הלימוד בישיבה במסכת כתובות הובא בפניהם לראשונה ספר '**יחידושי הלכות מהר"ם שיף**' עמ"ס כתובות שהופיע באותה תקופה, ואביו שמח עליו כמוצא של רב: "... שנתקשה לו תירוצו של מהר"ם [שיף] להבין על בוריו, על זה צויה לי אאמני' רנ"ו שאורז את ב"ד נ- כנראה יבן דודי' שיחי' שיראה להדר אחר חדושי מהר"ם הנ"ל, כי באמת נסתיע מילתא בסייעתא דשמיא שבא ספר זה לידו בזמנו - באותו שבוע שכתב עוסקים בהלכה זו - עיי' נכדו בפ"פ (=מפראנקפורט) ר' מיכל שיף, שהביאו לכאן, ושמה אאמני' רנ"ו בלקחתו מאד, כי הוא (=מהר"ם שיף) היה אור גדול בדורו, וחריףא טובא שמעתתא, והיה בימיו של ממשלת מהרשי"א, ונדפס ספר הנ"ל מדש"ק, ורבים מגידי אמת מפ"פ העידו שהיה [לו] גם רוח הקודש או מגיד קדוש, וגם בפ"פ מבחבבים הספר הנ"ל מאוד מאוד... " (יחידושי הלכות מהר"ם חריף עמ"ס כתובות, סוסי"א כמבנה לקושיא יב).

בהגיע לבן י"ח לחופה זכר בו נכבדות ע"ג הרבנית מרת מלכה ע"ה בת "הרב הגדול המפורסם הנגיד והטפסר, גדול הדור, תורה וגדולה במקום אחד מו"ה שמואל הלוי ליכטנשטאט זצ"ל רב בבית הכנסת קלויז' עיר פראג המעטירה" (לשון בנו בהקדמתו),⁵ וכך הגה"ק רבי בנימין וואלף שפירא אב"ד מדינת ביהם, בן הגה"ק רבי אהרן שמעון שפירא אב"ד פראג, זכ"ע.

נשמת נישואיו נערכה בעיצומם של ימי המצור ומצוק בפראג, עדות רבינו נעמו: "ביחוד אלול סוף השנה הנוכר - תקי"ט באנו אנוחה ה"ה אאמני' הרב הגאון מהור"ר משה סג"ל

מוהר"ר גבריאל זצ"ל... ונתקיים בו 'בקרובי אקדש' ודמו נרצה על מזבח העולה לפני ה' לכפר על בני ישראל... ובהשקט הארץ מזעם קברו אותו כל העם ויספדו אותו בכי' רבה, גם אני אפתח פי ואבכה מקור דמעה יומם ולילה... (נע"מ 58).

עם תום המהפכה בחודש כסלו תקי"ה והצלחו מצרה לרווחה "קיימתי וקבלתי עליו ועל זרעי לדורות עולם לקבוע ימים האלה ולקיימם בזמניהם ולהתענות תענית יום שלם ביום כ"א כסלו, ולהתעורר בכל לב לפשפש במעשים... וביום כ"ז יהיה יום משתה ושמחה ויו"ט והודאה לה' ברבוי סעודה קצת והרבות שירות ותשבחות... והעיקר לשמח גם העניים בסעודה לקיים 'ושמחת אתה והלוי' וגו'... (נע"מ 60).

אז עזב את פראג ועבר לעיר העתיקה מגנצא (היא מיינץ או מעץ בגרמנית) לבית אביו האב"ד, ונתעבב שם מספר שנים, עד שנת תקי"ט (נע"מ 60, 48, 48).

את אשר יספר על הנס הגדול והגלוי שאירע לו ועל אודות פטירתו וחבוריו ועז - בגליון הבא בע"ה

מרחשין שפוטתיה

לפנים הארץ יסדת ומעשה ידך שמים, המה יאבדו ואתה תעמוד וגו' (תהלים קכ, יב-יג). ותמוה. ונראה לי דאיתא בגמרא דחגיגה דף י"ב ע"א: תנו רבנן, בית שמאי ואמרים שמים נבראו תחלה ואחר כך נבראת הארץ, דכתיב (בראשית א') "את השמים ואת הארץ", ובית הלל אומרים ארץ נבראת תחלה, דכתיב (שם ב, ד) "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים", אמרו להם ב"ש לב"ה: לדבריהם אדם עושה שרפרף ואחר כך עשה כסא, שטאמר (שם טו, א) "כזה אמר ה' השמים כסאי", וכן, אמרו להם ב"ה לב"ש: לדבריהם אדם בונה עליה ואח"כ בונה בית, שטאמר (נחמ"ס ט, ט) "הבונה בשמים מעלותיו" וכו'. הנה יש ליתן טעם באמת, אף שמן הדין היה לשמים להבראות תחלה, מכל מקום שניה הקבי' לברוא ארץ תחלה כדי להראות שלא יקיימו לעולם, דידוע שדבר שאינו על הסדר אין לו קיום, אמנם אי אמת שמים תחלה י"ל דקיימים לעולם, ובאמת כתיב (שם טו, א) "כי שמים כעשן נמלחו". וכו'. וזה פירושו: "לפנים הארץ יסדת" ואחר כך "שמים", וקשה למה שזוהו שלא כסדר, ומשני: "המה יאבדו ואתה תעמוד", ואתי שפיר וקיל.

צידה ברך (פרשת בראשית)

- אודותיו כתבנו אשתקד במאמרנו (גל' איתכ).
- ראה סדר יחוסו מפורסם **בימגילת יחוסין** להג"ר מאיר פערעליש זצ"ל ספרא ודיינא דק"ק פראג (נדפסה לראשונה בסוף ספר **מטה משוח**, אצקאות תק"ה; ושוב מספר פעמים כספר בפני עצמו עם הוספות יחוס מחכמים אחרים והערות נוספות).
- שבנה חודש את בית הכנסת אלט-ני המפורסם ועומד על תילו עד עתה היום (עד פטירתו והוריתו נכתב הקונטרס **מגלת שמואל**, נדפס ב'קבץ על יד', כרך ט, ברלין תרנ"ח).
- המהרש"א נסתלק בשנת שצ"ב, כעשר שנים לפני פטירת מהר"ם שיף בשנת ת"א בדמי ימיו בן ל"ו.
- יחידושי מהר"ם שיף נדפס לראשונה רק בשנת תצ"ח, קרוב למאה שנה לאחר פטירת מחברו, וממהרה"ז זו הגיע ספר ליד אביו, זמן קצר לאחר הדפסתו. [נאח"כ שנת הוצאת הספר טמון וגוה שנים רבות עד שחזרו ונדפסו בשנת תק"ע עם 'ביאורים' מאת הגב"ר מרדכי מאדוש מפאראצ' זצ"ל ויהגהות' מהגר"ר נח מלאדמיר זצ"ל].
- בית הכנסת קלויז (מכונה גם קלויז-שול) ניצב בסמוך לבית החיים העתיק בעיר, ושימש באופן רשמי כבית הכנסת של "החברה קדישא של ק"ק פראג".
- נפטר ביום י"ט שבט תק"ב, ובספר 'צידה ברך' (פר' שופטים, דף כז) נדפס "דיוש הספר על חמי המחבר אבי אמי הרב המאור הגדול מהור"ר שמואל הלוי זצ"ל".
- ספר אגרת מחלת**, מכל ארבעה חלקים המתארים את קורות היהודים בפראג בעת המצור והמצוק בשנים תק"א-תק"ה. בפתחה כתב המח"ל ד"ר אהרן פריימאן שרבי בצלאל סג"ל ברנדס עוד גם את שני החלקים הראשונים ורק בהשלישי הזכיר את שמו בצלאל, וד"ר פריימאן סידר את תולדותיו לפי הפרטים והמובאים בכל הג' חלקים, ועירבבם עד שהיו אדוקים וקובעו שרבי בצלאל נולד בשנת תס"ז (ולפ"ז יוצא שנפטר בגיל ששים בתקכ"ז), ונשא פעמיים, לראשונה עם בת רבי יאקב מניקלשבורג (שנפטר כ"א בתק"ה, ראה 'אגרת מחלת', עמ' 41), ובזיוו"ש עם מרת מלכה בת רבי שמואל הלוי ליכטנשטאט, וכן שהיו לו בנים גדולים בשנת תק"ה.
- ברם יש להזכיר ספק גדול אם אכן כתב רבי בצלאל סג"ל את שני חלקים הראשונים (דוח מחלק השלישי שהוזכר את שמו במפורש כמ"פ בתחילתה ובסופה), מפאת הפרטים וההארכים הסותרים זה עם זה, ואינם תואמים את המציאות, דוק ותשכח. (ולפ"ז ג"כ מתברר שרבי בצלאל לא רשם את הפרטים אודות הרב"ר 'יהונתן אייבשיץ ד"ע ויצאתו מפראג למיץ בשנת תק"ב, רק משהיה אחר מתושרי פראג כתב זאת, מכיון שרבי בצלאל עדיין לא היה אז בפראג, רק בא לשם לרגל' נישואיו בסוף תק"ה).

יתרון דעת המשיך מעמוד ב

בספר 'תולדות אדם' להר"ק מאוסטרובא זצ"ל פר' עקב, ובס' 'נתיב מצותי' נתיב אמונה שביד ד א ת ה.), והשיב הסבא קדישא: "עוד מעט". רצה לומר, כי על מעט החבלי משיח אשר השאיר הרבי ר' אלימלך זצ"ל, הוא יושב ונאחז ומבקש רחמים להמתיק הדינים. ואמר אז כ"ק אאמני' זצ"ל (בעת שסיפר זאת): "מעטתה תבני נא, כי עובדי חבלי משיח ביטל הרבי ר' אלימלך זצ"ל, ועל המעט אשר השאיר ביקש הסבא קדישא, ונבדא ביטל הרבה בתפלתו הקדושה, ואף על פי כן ראו מה נשאר עוד לנו בעוונותינו הרבים", ומזה יש להבין כמה היה עתיד להיות בעוה"ר עיקר חבלי משיח, לולא שעמדנו לנו זכות הקדושים וצוקלקלה"ה.

משנת רבי אליעזר הלה"ק רבי אליעזר יהושע עפשטיין זצ"ל
אב"ד מעלינקע (עמ' רסג, ע"ש עזר)

שהצדיק מופת הדור מרן **הסבא קדישא** זצ"ל **מראדושיץ** פעם אחת בליל שבת קודש קודם קידוש ישב בחדרו ונאנח מאד, ועברו כמה שעות אשר ישב כן בחדרו קודם קידוש, והחסידים עמדו ושמעו כל זה ויעדה אחוזתם כי נבדלו מאד, והיה שם מקורב אחד (כמדומה כי היה שמו עמר חיאל ז"ל) אשר אמר כי הוא יגש לקודש פנימה לשאלו על זה, ואף כי היה קשה לו באלה, מכל מקום הרחיק בנפשו עזו ושאל את מרן הקדוש ואמר: "נא רבינו, מהו זה ועל מה זה?" והשיב מרן הקדוש בשפה רפה: "חבלי משיח", ונאנח מאד באנחה השוברת גופו של אדם.

ושאל החסיד המקורב: "בזוה"ר ידוע רבינו יותר מה שחסידים אומרים בשם מרן אדמו"ר הקדוש הרבי ר' אלימלך זצ"ל אשר אמר כי פליאה גדולה על התנאים ואמוראים הקדושים שהפליגו כל כך בענין 'חבלי משיח', ולא ראו כי יהיה 'מלך' בעולם אשר יבטל כל זה (ראה

עלי הדר

מסכת עבודה זרה

ביאור מענה הקב"ה לאומות העולם "שטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם"

דרש רבי חנינא בר פפא ואיתימא רב שמלאי, לעתיד לבא מביא הקב"ה ספר תורה ומניחו בחיקו, ואומר למי שעסק בה יבא ויטול שכרו, מיד מתקבצין ובאין עובדי כוכבים בערבוביא וכו'. אמר להם הקב"ה: אומרים עסקתם, אומרים כאלו רבנו של עולם, הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו... וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל, כדי שיתעסקו בתורה, אמר להם הקב"ה, שטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם וכו', מיד יצאו בפחי נפש (ב.ד.). עומק מאמרם ז"ל מתבאר בדברי הגה"ק רבי שלמה קלוגר זצ"ל בספרו "עבודת עבודה" על מכילתין, וז"ל: "הדבר תמוה, איך יהיו שטים כאלו לומר לפניו ית' שקר מוחלט כזה הגלוי לכל, ומכל שכן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, אך נראה דכוונתם יהיה כך, שהם ודאי יודו שהם לא כונו לכך, רק שאז יכירו האמת, כי בודאי היו כדאי וראויים שימלא הקב"ה תאוות ליתן להם כל הגדולות והטובות שהיה להם ושיעשו בעולם כרצונם, אך מה שהניח להם הקב"ה לעשות כן, זה היה הכונה לטובת ישראל כדי שיתעסקו בתורה, וכמו שאמר בן עזאי (ברכות ו) ש"כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה", ולכן הם ירצו לילך אחר המעשה, כי אף שלא כונו לכך, מכל מקום הרי לפי האמת "הרבה גשמים תקנינו וכולם לא עשינו", כלומר לפי האמת לא עשינו רק בשביל ישראל לא להנאתנו, להנאתינו לא הוי סיפוק בדיני לגמרו, גם הרי בסוף איגאלי מילתא שאינו שלנו רק של ישראל, ואם כן מגיע לנו שכר בעד המעשה אף שלא כונו לכך, וכמו למאן דאמר 'מצוות אין צריכות כוונה', דאם עשה מצוה אף שלא כיוון לכך יצא ביה ונטול שכר, כן בזה כיון דלפי האמת כולם לא עשו רק בשביל ישראל מגיע לנו שכר. והקב"ה ישיב שאין הולך בזה אחר המעשה רק המחשבה, והרי כולם לא עשיתם אלא בשביל עצמכם, ובאמת קי"ל 'מצוות צריכות כוונה', ואף אם אין צריכות כוונה, היינו דבר שהמעשה גופא היה דבר מצוה, לכן מתקמא לשמו קאי, אף דבר שאין גופו למצוה רק רשות, בזה ודאי אם כיון לצורך מצוה היה מצוה, ואם לאו אינו מצוה, והרי אתם לא עשיתם רק בשביל עצמכם".

יסוד זה מבואר ב'חידושי הגר"י' עה"ת (ר"פ בראשית) בשם אביו הגר"ח מברסלב זצ"ל, ואלה הדברים: "לכאורה יפלא איך ימלאם לבם לומר כן לפני הקב"ה שהכל גלוי לפניו, איך יעניו לומר לפניו שקר גלוי כזה, שכל מה שעשו משווקים ומרחצאות וגשמים ומלחמות וכדומה לא עשו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה, והרי זה יהיה לעת"ל, בשעה שגם כל אזה"ה כבר ידעו ויכירו את בוראם ואת האמת כמו שהוא, ולא יהיה אז מקום לשקר כלל וכו'. ונראה הביאור בדברי הגאון דאמת אין בדבריהם שקר כלל, וכל מה שיתענו אמת הוא, וגם הקב"ה בתשובתו אינו אומר להם כי שטים שבעולם וכו', והביאור בזה, דכמו שמבאיר רש"י מדברי חז"ל בתחילת בראשית, כן כל מה שנעשה ונתחדש בעולם מתחילת הבריאה ועד סוף הימים"ם הכול הוא רק לתכלית זוה, בשביל ישראל שיתעסקו בתורה וכו', וכבר האריך הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות, וכתב שאפשר שיבנה אדם ארמון כלל יופי, ויהיה הארמון ההוא מוזמן לאיש חסיד יבוא באחרית הימים, ויחסה יום אחד בצל קיר אחד מן הקירות ההם, ויהיה לו סיבה להציל ממות, וע"ש בדבריו. ועל דרך זה כל מה שאזה"ה עושים משווקים וגשמים ומרחצאות וכדו', יש להם תכלית למעלה בשביל ישראל ובשביל התורה, ואין כל שום דבר בעולם מה שלא נעשה לזה התכלית, אך עשוי אין אנו יודעים מאומה על כל מעשה מה היא תכליתו, אבל לעת"ל שהאמת יתגלה לעין כל, ומלאה הארץ דעה, אז כבר יהיה גלוי לכל... לצורך איזה תכלית ומטרה היתה מוזמנת ומיועדת כל פעולה ופעולה, והאומות העולם יוכחו אז לדעת, כי כל מה שעשו בעולם מלחמות וכיבוש כריכים וגשמים וכו', כולם לא נעשו אלא בשביל ישראל בכדי שיתעסקו בתורה, ויבואו לחבוע מהקב"ה שכר פעולתם, והקב"ה אומר להם: שטים שבעולם - על זה שחושבים שמגיע להם שכר עבור פעולותיהם אלו, כ"ל מה שעשיתם לא עשיתם אלא לצורך עצמכם, ולא היתה כוונתכם בשביל ישראל שיתעסקו בתורה, רק למעלה היה החשבון הזה, אבל אתם מצדכם עשיתם כל זה לצורך עצמכם, ואין מגיע לכם שכר פעולה עבור מעשיכם" עכ"פ.

גם הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע הלך בדרך, וכמ"ש בספרו 'פרי צדיק' (פר' וירא אות א): "יבועדה זרה (ב:) שיאמרו שכל מה שנעשה לא עשו אלא בשביל ישראל שיתעסקו בתורה, ע"ש, ולכאורה תמוה, איך יהיו שטים כאלו לומר שקר מפורסם כזה לפני הקב"ה? והם נכנסין לפני הקב"ה ליטול שכר עבודתם בעולם הזה, ויאמינו אז בהקב"ה, ואין יעלה על לבם להטעותו בדברי שקר הידוע לכל, שעשו הכל לצורך עצמם, והיו עוד שונאי ישראל ומשעבדים בהם, והגם הדק"ה משיב להם כן 'כל מה שעשיתם לצורך עצמכם' כו', מכל מקום מה ראו הם לומר כן; וגם למה קראם 'שטים' ולא שקרנים. אבל באמת כל מעשיהם בעולם הזה אף כשרם יקח שיהיה לתועלת חסיד אחד באחרית הימים שיחסה באחד מהקירות יום אחד וישתה כוס יין אחד מאכריהם, וע"ש באריכות, וכל מעשיהם הוא מה שהש"ת רצה שיהיה כזה לתועלת לישראל לעסוק בתורה, וכשיכירו שהכל היה באמת לצורך כך, יחשבו הם שאע"פ שהם לא כונו לזה, סוף סוף מעשיהם רצויים, וירצו לקבל שכר על זה, ועל זה יאמרו להם: 'שטים' כו', שקראם רק 'שטים', שזה שטות לבקש שכר על מה שהם לא כיונו לזה, ורחמנא לבא בעי וזה"ל יראה ללבב, ומה שנכתב לצורך ישראל זהו מעשה הש"ת, והם לא פעלו זה"ל (וכ"כ שם במאמרים לחג הסוכות אות יא).

עלי אורח

אורחות חיים הלכה למעשה

קיבל עליו ללמוד משניות לעילוי נשמה

שאלה: הרבה אנשים מקבלים עליהם ללמוד משניות לעילוי נשמתו של הנפטר - בעת ניהום אבלים וכדו', על ידי שכותבים וחותמים שמם על טופס עם רשימת המסכתות, כפי שמצוי לרוב בבית אבלים ל"ע. האם מי שכתב שמו ליד שם המסכתא שמקבל על עצמו, אך לא אמר בפירוש בפיו שילמד מסכת זו, האם - בכתיבה זו - נחשב לנדר שקיבל על עצמו ללמוד משניות?

תשובה: א. הן ידוע שיש מחלוקת הפוסקים אי נדר או שבועה חלים בכתב, ולדעת רבים מהם הוי נדר או שבועה (עיי' פתחי תשובה יו"ד סי' רלב סק"ח - מה שציין בזה, וכן משי"כ שם בסי' רלו סק"א. ועיי' באריכות בתשי' חתם סופר יו"ד סי' רלו - דס"ל דשבועה בכתב הוי שבועה, ועיי"ש שאפילו לא כתב השבועה בכתב, אלא חתם על שטר שהיה כתוב בו לשון שבועה אעפ"י מחתיבו בנדר ושבועה). ואמנם יש חולקין על זה (עיי' שו"ת האלק לך שלמה יו"ד סי' רמג; שו"ת בית יצחק יו"ד סי' כ"ב סק"ו; שו"ת נוב"י קמא יו"ד סי' סח), ולמעשה בניד"ד אם חתם על הפתק שילמד מסכת מסויימת חייב לקיים מה שקיבל על עצמו.

ב. אך יש לעיין אם בשעה שקיבל עליו ללמוד אמר בהדיא שיהא "בלי נדר" - אי בכחאי גונא גם כן חייב ללמוד. [ואם רק הרהר במחשבה שיהא בלי נדר - לכאורה אין מועיל, ובעי אמירה ממש. כן משמע בפוסקים (וכי"כ בסי' דצקה ומשפט פ"ד הע' ג דלא מהני מחשבה אלא בעי אמירה בפה, עיי"ש)].

ויש לדעת שאפילו אם אמר "בלי נדר" גם כן צריך לקיים מה שקיבל על עצמו, ואמירה זו מועילה רק שאם לא קיים דברו אינו כעובר על נדר [עיי' שו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קנו סי"א), והביא כן גם בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל, וכתב שהמונים טועים בזה וסוברים דבדר שמקבל בלי נדר אין חיוב לקיים כלל, וזה אינו (וכי"כ בשו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' קס)].

ואמנם יש לציין הא דאיתא בשל"ה הקדוש (בפרישת מנחות) שכותב תוכחת מוסר ממה שהוסיפה התורה "ככל היוצא מפיו יעשה" אחר שכתבה "לא יחל דבר" ללמדנו "תוכחת מוסר שחאדם נהיה נאמן בדיבורו וישמור מוצא שפתיו, אף שלא היה בדרך נדר ולא היה מחויב בדברים וכו'... וככה יתנהג האדם בין בענייני נפשות בין בדבר שבממון, ככל היוצא מפיו יעשה הן צדק לאו צדק" עיי"ש. ומובא ג"כ בשבט מוסר (פרק כ אהורה טו), וסיים דגם כשמקבל על עצמו ואומר "בלי נדר" מצוה עליו לקיימו.

וראה גם בסי' פלא יועץ (סוף ערך מעשר) שכל שיחות וקבלות האדם "שיהיה בלי נדר ובלי קבלה, ואפילו הכי כל היוצא מפיו יעשה, ולא ישוה אף אם הדבר עליו קשה, ועברה לה' כקרבן אשה ויצא אתו את הברכה בכל אשר הוא עושה" עיי"ש. נמצא אם כן לאור כל האמור, שאף אם קיבל עליו ללמוד בלי נדר, ישתדל לקיימו מה שקיבל על עצמו.

ג. מי שקיבל על עצמו ללמוד מסכת פלונית עד לזמן מסוים - ככלות השלושים או יום היארצייט וכל כיוצא בהם - ועבר הזמן ולא למד המסכת או שלא גמר ללמוד כל המסכת, אפילו הכי עדיין חייב ללמוד, כיון שהיו כאן שתי קבלות, האחת שילמד מסכת פלונית, והשנית שהסיים לעמוד עד לזמן פלוני, נמצא שאף על פי שלא למד עד לזמן פלוני, אכתי מוטל עליו החוב לגמור המסכת שקיבל עליו ללמוד.

ד. אם שכח איזו מסכתא קיבל עליו ללמוד או ששכח שם הנפטר או ששכח על איזה נפטר קיבל ללמוד לעילוי נשמתו, נראה שילמד משניות "לעילוי הנשמה שקיבלתי על עצמי ושכחתי", וכלפי שמיא גליא, ויחשב בשמים תשאה לעילוי אותה נשמה.

מאת: הגה"צ רבי שמאי קהת הכהן גראס שליט"א

עלי ספר

שאלות ותשובות 'אמרי סופר' אורח חיים, ב' חלקים - מאשר הנ"ך ידו בעט סופר מהיר כ"ק אדמו"ר בעל ה'אמרי סופר' אבדק"ק **עלוי** זי"ע להשיב תשובות בהלכה למאות דבר ה' זו הלכה במשך קרוב לשבעים שנה בארבעת חלקי שולחן ערוך. יצא לאור בשני כרכים מושלמים ומפוארים בתוספת הערות והארות, מקורות וציטוטים, ועוד מעלות רבות, על ידי מכון 'חתם סופר' (מהדורת פישר), ירושלים תשפ"ה. **כרך א** - אורח חיים ח"א (תקנו עמ'); **כרך ב** - אורח חיים ח"ב, וגם לרבות הגהות והערות על השו"ע ונשואי הכלים לפי סדר סימני השו"ע (תקנו עמ').

דרך החסידות - הספר המוכר בעולם החסידות מזה עשרות שנים, יצא לאור מחדש במהדורה מפוארת ומשובבת לב, עם הוספות רבות, ובין בדי הספר מבואר כשולחן ערוך בלשון קצרה ובשפה ברורה ומסודרת דרך החסידות שישם דבר **הנצל שם טוב ה'ק'** זי"ע, כדי להרוות את צמאון הרוצים לדעת להבין ולהשכיל את דברי רבותינו הקדושים, ולבוא על ידם לידי מעשה, ללכת בדרכם בעבודת ה', יחד עם 'מקורות' מספרי החסידות. בסופו קונטרס **'דברי הרב'** מאמרי הדרכה לעבודת ה' מתוך ספה"ק **'ליקוטי אמרים** - **תניא**. ערך וחבר להפליה הר"ש רבי אליעזר **יחזק דנציגר** שליט"א בן כ"ק מרן אדמו"ר מאלכסנדר שליט"א. בני ברק תשפ"ד (שפא עמ'). [הפצת ראשית: וועב 0533156312]

תודותינו וברכותינו נתונות לאלו שנדבו היוצאת הגליון לזיכוי רבבות מאחב"י

<p>הרה"ח ר' משה יוסף פערל שליט"א אנטווערפן לרגל שמחת ה' בר מצוה של בנו היקר כמו שמואל ני"ו למזל טוב ורוב נחת דקדושה</p>	<p>הרה"ח ר' משה האממער שליט"א לונדון לרגל שמחת לידת הבת תח'י למזל טוב ורוב נחת דקדושה</p> <p>לעילוי נשמת האשה החשובה מרת דבורה רייזל ב"ר אלימלך פיניחס ע"ה נלב"ע ביום ל' סיון תש"נ - תנצב"ה הנוצח על ידי בנה הרה"ח ר' נפתלי הירץ זינגער שליט"א</p>	<p>ידידינו המחוננים החשובים הרה"ח ר' ישראל הלוי האלענדער שליט"א - אנטווערפן לרגל שמחת נישואי הבן החתן היקר כמר בן ציון הלוי ני"ו הרה"ח ר' שמעון אשר שוועבעל שליט"א - ציריך לרגל שמחת נישואי הבת תח'י למזל טוב ורוב נחת דקדושה</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' בנימין זאב ב"ר יעקב ע"ה נלב"ע ביום כ"ח סיון תשע"ה תאה נשמתו צרורה בצרור החיים הנוצח על ידי בנו הרה"ח יעקב ישעי' ווינטערניץ שליט"א</p>
<p>הרה"ח ר' אהרן ב"ר אלימלך לרנר שליט"א - בית שמש לרגל שמחת אירוסין בנו הבה"ח כמר שמעון ני"ו עב"ג תח"י - בת מחו' הרה"ח ר' שלמה ב"ר זאב נחמן שליט"א - אשדוד למזל טוב ורוב נחת דקדושה</p> <p>לעילוי נשמת הגאון המפר' רבי יצחק שרגא פייביל ב"ר קלונימוס קלמן ווארפטיג זצ"ל ראש הרמ"ם בישיבה דחסידי בעלזא - ירושת"ו נלב"ע ביום כ"ט סיון תשס"א תאה נשמתו צרורה בצרור החיים הנוצח על ידי תלמידו ומוקיר זכרו הגאון הי"ו</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ג ר' מרדכי מאיר בן הרה"ג רבי שמואל ז"ל פינטער ר"מ בישיב"ק 'צור יעקב' דחסידי בעלזא בקרית יערים נלב"ע בדמ"י ביום ל' סיון אדר"ח תמוז תשע"ח תאה נשמתו צרורה בצרור החיים הנוצח ע"י בנו הרה"ח ר' ישכר דוב פינטער שליט"א</p>	<p>לעילוי נשמת הרה"ח ר' משה באב"ד ע"ה מזולקוב (אלקאטא) - חיפה נלב"ע ביום א' דר"ח תמוז תש"ל תאה נשמתו צרורה בצרור החיים</p>	